

ساناز صفری

یونیفورم نمی پوشم

سر می برد. خروج مشرف از کسوت یک رییس جمهور نظامی و ایفای نقش در کسوت یک رییس جمهور غیر نظامی هر چند سبب کاسته شدن از برخی نامالیقات سیاسی و اجتماعی در پاکستان خواهد گردید، ولی بسیاری از مشکلات پاکستان با حضور مشرف در قدرت همچنان باقی است و در حقیقت تنها شکل جدیدی به خود گرفته اند. نگاهی به اوضاع سیاسی و اجتماعی پاکستان در فاصله بحران هایی مثل حادثه مسجد لعل و انفجار مهیبی که خانم بوتو از آن جان سالم به در برد، ولی پایه های دموکراسی را در این کشور لرزاند، همگی نشان می داد که با تشدید ناآرامی ها در پاکستان مشرف باید بین فرماندهی ارتش و رییس جمهور ماندن یکی را انتخاب می کرد؛ اگر او این کار را نمی کرد جامعه بین المللی باید بین او و مردم پاکستان یکی را انتخاب می کرد. در واقع می توان گفت آنچه در حال حاضر برای جامعه بین المللی به شدت حایز اهمیت است،

تحولات سیاسی، اجتماعی و البته نظامی پاکستان وارد فاز جدیدی شده است؛ فازی که هر چند برای مدتی گذار ممکن است توأم با آرامش سپری شود، ولی نتیجه انتخابات آتی این کشور، چگونگی تقسیم قدرت میان مشرف و چهره هایی نظیر "بی نظیر بوتو" و "نواز شریف" که هر کدام خواهان دستیابی به بخشی از قدرت هستند، می تواند این آرامش را مجدداً تحت تاثیر قرار دهد. این در حالی است که مسایلی نظیر نقش اسلام آباد در مبارزه با تروریسم، چگونگی اداره ارتش پاکستان در نبود مشرف و وجود تسلیحات هسته ای آن هم در کشوری که گروه های وابسته به طالبان و القاعده روزه روز قدرت بیشتری در آن به دست می آورند همچنان پاکستان را در کانون توجه بین المللی قرار داده است. هر چند با خروج مشرف از فرماندهی ارتش پاکستان بخشی از مشکلات سیاسی و اجتماعی این کشور حل شده، ولی حقیقت این است که پاکستان در شرایط بسیار حساسی به

سرانجام پس از مدت ها انتظار مخالفان ژنرال "پرویز مشرف" روزی که در انتظار آن بودند را با چشمان خود مشاهده کردند. مشرف با حضور در مقر ستاد مشترک ارتش پاکستان و در جمع میهمانان شرکت کننده در مراسم رژه وداع او با ارتش، به ۴۶ سال حضور خود در ارتش پاکستان پایان داد تا ساکن هدایت پاکستان را برای ۵ سال دیگر و البته در کسوت یک رییس جمهور غیر نظامی به عهده بگیرد. تقریباً می توان گفت که اظهارات مشرف در این مراسم فراموش نشدنی بودند: "پس از ۴۶ سال پوشیدن لباس نظامی باید با ارتش وداع کنم؛ ارتش زندگی و عشق من است و من به ارتش عشق می ورزم. من طی سال های گذشته فرماندهی بهترین ارتش جهان را برعهده داشتم."

پاکستان در ماهی که گذشت

با خروج مشرف از فرماندهی ارتش پاکستان

بودن یا نبودن شخص مشرف در سمت فرماندهی ارتش پاکستان نیست بلکه تأییراتی است که اوضاع داخلی پاکستان، مساله تسلیحات هسته‌ای این کشور و قدرت گرفتن اعضای طالبان بر روی امنیت منطقه و حتی جهان می‌گذارد. این موضوعات از آن جهت حایز اهمیت می‌باشند که تشدید بحران‌ها در کشوری که به فاصله کمی بعد از پایان یک بحران با بحران بزرگتری مواجه می‌شود، زنگ خطر را برای متحدان غربی مشرف به صدا در آورده است.

پاکستان و امنیت تسلیحات هسته‌ای

هر چند که مشرف لباس ژنرالی‌اش را در کمد لباس هایش قرار داده، ولی اعلام وضعیت فوق‌العاده در هفته‌های گذشته توسط مشرف، جامعه بین‌المللی را بیش از هر چه نگران تسلیحات هسته‌ای این کشور نمود. مشرف چه قبل از خداحافظی با ارتش و چه بعد از آن همواره از تصمیم خود مبنی بر برقراری وضعیت فوق‌العاده دفاع و اعلام کرده است در صورتی که انتخابات پاکستان در شرایط نامساعد و همراه با اغتشاش برگزار شود، منجر به، به خطر افتادن کنترل تسلیحات هسته‌ای پاکستان می‌شود. وی تأکید کرده است که تسلیحات هسته‌ای چیزی نیست که بتوان اجازه داد از کنترل نیروهای مطمئن خارج شود. مشرف مدعی شده که ما مسوول هستیم و نمی‌توانیم اجازه دهیم ذخایر استراتژیک کشور در معرض تهدید قرار گیرد. هر چند که در حال حاضر توپ در زمین مشرف است و مخالفان وی و جامعه بین‌المللی منتظر بازی بعدی او هستند، ولی آنچه برای جامعه بین‌المللی حائز اهمیت می‌باشد قدرت رو به افزایش افراطیون در این کشور است. در حال حاضر اسلام‌گرایان افراطی کنترل منطقه قبیله نشین هم مرز با افغانستان را در دست گرفته‌اند. همین مساله عاملی است که پاکستان اتمی را در شرایطی قرار می‌دهد که ممکن است تحت کنترل جنگجویان اسلام‌گرا قرار گیرد. در آن صورت فقط خدا می‌داند در چنین سناریویی چه بلایی بر سر سلاح‌های هسته‌ای پاکستان خواهد آمد؟

این موضوع از آن جهت اهمیت بیشتری به خود می‌گیرد که حتی "جان نگرپونته" معاون وزیر خارجه آمریکا در جریان سفر اخیر خود به پاکستان و دیدار با مشرف از وی خواست که تسهیلاتی برای امنیت و نظارت بیشتر بر این تاسیسات فراهم کند. ظاهراً طی شش سال گذشته دولت آمریکا مبلغ صد میلیون دلار از مجاری فوق‌العاده سری به مشرف کمک کرده

تا زرادخانه هسته‌ای پاکستان را تحت حفاظت شدید قرار دهد. در حال حاضر این بحث به نحوی جدی در آمریکا مطرح شده که آیا تلاش‌های فوق برای حفاظت از تاسیسات هسته‌ای پاکستان کافی بوده یا آمریکا برای حفاظت از کلاهک‌ها و آزمایشگاه‌ها و همچنین حفاظت از اطلاعات هسته‌ای پاکستان باید اقدامات بیشتری انجام می‌دهد. کمک‌های آمریکا از طریق بودجه فدرال و از طریق یک ردیف بسیار سری به تعلیم نیروهای پاکستانی در آمریکا و نیز تاسیس یک مرکز آموزشی برای تعلیم کادر حفاظت از تاسیسات هسته‌ای پاکستان اختصاص یافته است. براساس این بودجه تجهیزاتی پیشرفته و حساسی از هلیکوپترهای دید در شب گرفته تا وسایلی که رادیواکتیو را ردیابی می‌کنند، به پاکستان ارسال شده است؛ حساسیت آمریکایی‌ها روی تاسیسات هسته‌ای پاکستان به این علت است که آزمایشگاه‌های هسته‌ای پاکستان از نظر آمریکایی‌ها یکی از بدترین مراکز اتمی جهان به لحاظ حفاظت و نشت اطلاعات حساس در عصر اتمی هستند. هر چند به نظر می‌رسد در شرایط فعلی تاسیسات هسته‌ای پاکستان در وضعیت مطمئنی قرار دارد، اما در مواردی پاکستانی‌ها از شفاف‌سازی پیرامون آنچه انجام داده‌اند خودداری کرده و به آمریکایی‌ها اطلاع نمی‌دهند که این بودجه چگونه صرف شده است. البته علت نگرانی پاکستانی‌ها این است که نمی‌خواهند محل اصلی سلاح‌های هسته‌ای خود را و درجه تسلیح این سلاح‌ها و نوع سوخت آنها را به اطلاع آمریکایی‌ها برسانند. با این حال آمریکایی‌ها

پس از سفر نگرپونته مطمئن شده‌اند که "فعلا" سلاح‌های هسته‌ای پاکستان در معرض خطر قرار ندارد و به خوبی حفاظت می‌شود. در همین رابطه آدمیرال مایک مولن، معاون رییس ستاد ارتش آمریکا طی یک کنفرانس خبری در پنتاگون تأکید کرد که "فعلا هیچ نشانه‌ای مبنی بر اینکه تسلیحات هسته‌ای پاکستان در معرض خطر باشد مشاهده نمی‌شود. هر چند ما به شدت آنها را می‌پاییم و همین طور هم باید باشد". کارشناسان معتقدند جملات و کلماتی که آدمیرال مایک مولن در این کنفرانس خبری بر زبان آورد بسیار حساب شده بود. اطلاعاتی که در این کنفرانس افشا شد خلاصه دو گزارش امنیتی بود که اخیراً منتشر و خلاصه‌ی آن به جرج بوش ارائه شده است. هر دوی این گزارش‌های امنیتی با ظرافت جمع‌بندی شده‌اند؛ "فعلا" و در شرایط حاضر زرادخانه پاکستان و نیز آزمایشگاه‌های هسته‌ای آن در شرایط امنی قرار دارد.

با این حال مقام‌های امنیتی پاکستان نسبت به نیات حفاظتی آمریکایی‌ها به شدت مشکوک هستند. مقام‌های رده بالای امنیتی پاکستان معتقدند هدف آمریکایی‌ها از ارائه پیشنهاد برای حفاظت از تسلیحات هسته‌ای پاکستان جمع‌آوری اطلاعات جاسوسی پیرامون استقرار موشک‌های پاکستان است تا در مرحله‌ی بعد، سلاح‌های هسته‌ای پاکستان را که سمیل غرور ملی این کشور می‌باشند از کار بیندازند. یک مقام پاکستانی در همین رابطه یک بار در مصاحبه‌ای گفته است که همه چیز تا جایی که لازم است جابه‌جا شده و به جاهای دور برده شده

است. اینکه حفاظت از سلاح‌های هسته‌ای باید به صورت مشترک با آمریکایی‌ها صورت بگیرد بحثی است که طرح آن را ژنرال کالین پاول وزیر دفاع آمریکا پس از ۱۱ سپتامبر و در آستانه حمله به افغانستان، به اسلام‌آباد ارایه داد. یک مقام آمریکایی که درگیر جنگ در افغانستان بود در آستانه‌ی حمله به طالبان گفته بود بسیاری از مردم نگران هستند که با حمله به افغانستان خیلی زود طالبان به این سلاح‌ها دسترسی یابند در حالی که طیف دیگری از آمریکایی‌ها معتقد بوده‌اند هر گونه کمک به توسعه برنامه هسته‌ای پاکستان نقض قوانین بین‌الملل و مخالف قوانین آمریکاست.

بحث بر سر اختلاف نظر آمریکایی‌ها و پاکستان چنان جدی است که چندی پیش مشرف به صراحت تاکید کرد که "ما تحت فشار طاقت‌فرسایی از سوی آمریکایی‌ها به خاطر تسلیحات هسته‌ای قرار داشتیم. آمریکایی‌ها در دو زمینه نگرانند؛ در درجه اول نگران دسترسی افراط‌گرایان به سلاح‌های هسته‌ای و در درجه دوم نگران هستند که آیا اصلاً ما قادر به حفاظت از این سلاح‌ها هستیم." بحث تا حدی داغ بوده است که مشرف در مصاحبه‌ای با تایمز در پاسخ به این سوال که آیا "جهاد اتمی" یا دسترسی تروریست‌ها به بمب اتمی امکان‌پذیر است و اینکه دریافت تجهیزات و برنامه‌های آموزشی آمریکایی‌ها چه جهتی دارد، گفت: واقعا خیلی در جریان این کمک‌ها نیستیم، ولی شک ندارم که این یک بحث جدی در پاکستان است که ما در آنجا به هیچ مداخله‌گر خارجی اجازه نمی‌دهیم در برنامه هسته‌ای‌مان دخالت کند؛ اما تضمین می‌کنیم که ما

بهترین سیستم‌ها و برنامه‌های حفاظتی را برای مراقبت از تاسیسات هسته‌ای به کار برده‌ایم. با خروج مشرف از سمت فرماندهی ارتش دوباره نگرانی از اینکه آیا جانشین مشرف واقعا می‌تواند از تاسیسات هسته‌ای حفاظت کند جدی شده است. لازم به یادآوری است شک و ظن اسلام‌آباد نسبت به آمریکایی‌ها به این علت است که پاکستانی‌ها نگرانند در صورتی که ناظران آمریکایی از تاسیسات اتمی‌شان بازدید کنند، اسرائیلی‌ها در نهایت به این اطلاعات دسترسی پیدا کنند. از آنجا که اسرائیل متحد استراتژیک هند در توسعه تحقیقات و تسلیحات هسته‌ای است، ممکن است اطلاعات حساس پاکستانی‌ها از طریق اسرائیلی‌ها به هند منتقل شود که رقیب دیرینه اسلام‌آباد است.

یک ژنرال پنجابی جانشین ژنرال

با کناره‌گیری مشرف از ریاست ستاد ارتش پاکستان این سمت به ژنرال "اشفاق پرویز کیانی" محول شده که پیش از این ریاست اطلاعات ارتش را برعهده داشته است. مشرف در اکتبر سال جاری با اعلام تصمیم به کناره‌گیری ریاست ستاد ارتش پس از تایید انتخاب بر ریاست جمهوری، ژنرال کیانی را به عنوان نامزد جانشینی خود در ارتش معرفی کرد و حتی در مراسم وداع با ارتش نیز تاکید کرد که به کیانی اعتماد کامل دارد. مشرف قبل از خروج خود از ارتش به بسیاری از پادگان‌های پاکستان رفت تا با ژنرال‌های بلندپایه این کشور که تا پیش از این تحت فرمان او بودند دیدار خداحافظی و در واقع آخرین دیدار را انجام دهد. هر چند که کناره‌گیری مشرف از سمت نظامی از خواسته‌های اصلی رهبران احزاب مخالف در پاکستان بود، ولی حقیقت این است که مشرف البته از سوی متحدان خارجی خود به ویژه آمریکا نیز تحت فشار قرار گرفته بود تا با کناره‌گیری از ریاست ستاد ارتش، حکومت غیرنظامیان را به پاکستان بازگرداند. به این ترتیب بود که مشرف از چندی پیش شروع به زمینه‌سازی برای تثبیت موقعیت کیانی در ارتش کرد. گفته می‌شود کیانی کمک‌های شایانی به دولت پاکستان در جنگ علیه القاعده و طالبان کرده است. کیانی در دولت مشرف چندین ماموریت سیاسی بحث برانگیز را نیز برعهده داشته که از جمله آن عضویت در تیم سه نفره دولت برای گفت‌وگو با بی‌نظیر بوتو نخست‌وزیر پیشین در لندن و دبی در خصوص امکان مشارکت وی در قدرت بود. در همین حال برخی تحلیلگران، ژنرال

کیانی را شخصیتی توصیف می‌کنند که اگر چه تمایلی برای ورود به کارزار سیاسی ندارد و ترجیح می‌دهد در کسوت نظامی‌گری‌اش ادامه فعالیت دهد، اما نشان داده که سیاستمدار قابل‌است. انتخاب کیانی در این سمت البته از لحاظ دیگری نیز بسیار حایز اهمیت است؛ زیرا در پاکستان رییس ستاد ارتش قوی‌ترین شخص محسوب می‌شود. ژنرال بازنشسته "طلعت مسعود" که از تحلیلگران معروف نظامی به حساب می‌آید، در این خصوص می‌گوید: به لحاظ روانی مردم پاکستان بیش از هر پست و مقام دیگری به رییس ستاد ارتش توجه نشان می‌دهند و به همین دلیل با انتصاب ژنرال کیانی، حضور مشرف در قدرت ولو در مقام ریاست جمهوری کم‌اهمیت خواهد شد. کیانی در حالی به این سمت منصوب شده که پاکستان در مرحله پاک‌سازی شورش‌های داخلی در مناطق قبیله‌ای واقع در مرز افغانستان به سر می‌برد و نیروهای ارتش تحت امر او در معرض حملات انتحاری از سوی تندروها قرار دارند. مسوولان نظامی پاکستان می‌گویند ژنرال کیانی که از شناخت بهتر و اطلاعات بیشتری نسبت به مسایل امنیتی برخوردار است، در وضعیت بهتری برای تعامل با افراد قبیله‌ای و دستیابی به استراتژی‌های جدید در تعامل با موج افراط‌گرایی رو به رشد در جامعه پاکستان است. ژنرال کیانی از نزدیکان و معتمدین مشرف و یکی از پنج ژنرالی است که بر روند نقل و انتقالات سیاسی در پاکستان در پی حوادث ۱۱ سپتامبر نظارت داشت. در حال حاضر مسوولانی که سیاست پاکستان را تعیین می‌کنند در ارتش هستند و تحت ریاست ژنرال کیانی بر آثار و تبعات ناشی از حوادث ۱۱ سپتامبر بر پاکستان متمرکز شده‌اند. این افراد به ویژه پس از فشارهای فزاینده‌ای که غرب به ویژه آمریکا بر این کشور اعمال می‌کنند تا روابط خود را با افراط‌گرایان مذهبی قطع کند، نقشی بارز در تعیین سیاست‌های پاکستان ایفا می‌کنند. از سوی دیگر ژنرال کیانی به واسطه اقدامات نظامی که علیه القاعده و طالبان در مناطق قبایلی انجام داده، روابط خوبی با آمریکا دارد. کسانی که کیانی را می‌شناسند او را یک لیبرال می‌دانند تا جایی که او حتی با نظامیان آمریکایی در پنتاگون نیز همکاری کرده و با بسیاری از فرماندهان نظامی در دیگر کشورهای غربی نیز روابط عمیقی دارد. ژنرال کیانی تحصیلات نظامی خود را در آمریکا به اتمام رسانده و گفته می‌شود به سرعت پله‌های ترقی را در ارتش پاکستان پیمود.